

гл. ас. д-р НИКОЛАЙ МАРИН

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ“, БЛАГОЕВГРАД

ВЛИЯНИЕ НА НОВАТА ПРАВОСУБЕКТНОСТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ ВЪРХУ НЕГОВАТА ПРАВНА СИСТЕМА

THE INFLUENCE OF THE EU'S NEW LEGAL PERSONALITY ON ITS LEGAL SYSTEM

Chief Assistant Prof. Dr. NIKOLAY MARIN

SOUTH-WEST UNIVERSITY "NEOFIT RILSKI", BLAGOEVGRAD

Abstract: The legal personality of the European Union is an exceptionally important question which gains its legislative development in the light of the Lisbon Treaty. Thereby for the first time the legal personality of the EU is confirmed in the primary legislation although under certain conditions. The article attempts to give an answer of the question what is the European Union as a subject *sui generis* in accordance with the Public International Law. Furthermore, it represents some of the main prerequisites that influence on the development of the EU's legal system after the depillarization within the area of freedom, security and justice.

Key Words: legal personality of the international organizations, juridical personality of the EU, legal system of the EU

Правосубектността на Европейския съюз, без съмнение би могла да се определи като въпрос, който не е получил своето ясно и безспорно научно обяснение. До голяма степен липсата на единно, общоприето и безспорно схващане особено до влизането в сила на Договора от Лисабон на 1.12.2009 г. се дължи основно на празнотата на правната уредба по отношение на правосубектността на ЕС, регламентирана още от Договора за Европейски съюз от 1992 г. Същевременно въпросът за неговата правосубектност не намира решение нито с ревизията на Договора от Амстердам, нито с промените с Договора от Ница от 2001 г. Възщност правосубектността на ЕС е един от най-важните проблеми, който макар и при определени условия е правно регламентиран с Договора от Лисабон.

Целта на настоящата статия е да представи развитието на правосубектността на Европейския съюз, нейното влияние върху развитието на неговата правна система в контекста на пространството на свобода, сигурност и правосъдие. От тази гледна точка следва

да се изясни и какви са очертанията на правосубектността на Европейския съюз и също така може ли в настоящия етап да се говори, че е поставен край на неясната същностна характеристика по отношение на обстоятелството какво точно е ЕС от гледна точка както на класическото международно публично право, така и въз основа на първичното законодателство на Европейския съюз.

В този смисъл независимо от непрекъснатото развитие на Европейския съюз и регулирането на все повече сфери на наднационално равнище заслужава да се подкрепи извода на известни български учени, които отбелязват „Няма ясно формулирана дефиниция на съдържанието, което се влага в понятието „съюз“. Много по-лесно е да се каже какво не е Европейският съюз, отколкото какво е или какво ще бъде... Европейският съюз не е класическа международна организация, въпреки че е създаден върху основата на класически междудържавни договори, подписвани на междуправителствени

конференции и подлежащи на ратификация.”¹ Много точно в горепосочения извод се посочва, че Европейският съюз не е класическа международна организация, тъй като той притежава редица отличителни белези като например, гражданство, правна система, ползваща се предимство пред националните правните системи на държавите членки, наличие на трансфериран суверенитет във все повече области, въз основа на което може да извършва действия от името на държавите членки и т.н. Тоест на практика, Европейският съюз, както много често се споменава, е субект *sui generis*² съгласно международното право. В крайна сметка обаче никой не може да отрече, че Европейският съюз е международна организация, което на практика е изходната позиция по изясняване на неговата същност.

В тази връзка под международна организация в специализираната международноправна литература и, в частност, в Енциклопедията по международно публично право се среща следното определение: „Терминът международна организация означава обединение от държави, създадено въз основа на договор, който преследва общи цели, и която има свои собствени специални органи, за да осъществява специалните функции на организацията...Оттук следва, че международните организации са естествено създадени посредством многостранни договори..., правото на договорите формира част от правото на международните организации”³.

¹ Захаријева, Ю., „Европейският съюз – амбиции и реалности”, Европейска интеграция и медии, Проект Темпус”Университетски център за продължаващо обучение на журналисти, С., 2001 г., с. 37

² *Sui generis*- се разбира в смисъл на уникален, специален или изключителен субект.

³ Bindschedler, R.L., ‘International Organizations, General Aspects’, in Bernhardt, R., ed., *Encyclopedia of Public International Law*, vol. 5 (‘International Organizations in General. Universal International Organizations and Cooperation’), 1983, 119-40, 120.

Нещо повече, съгласно международноправната теория и практика институтът на правосубектността на международните организации е обсъждан още в първите години след създаването на Организацията на обединените нации. Повод за постановяване на съвещателно мнение на Международния съд и достигане до извод за признаване на международната правосубектност на ООН като международна организация е делото *Reparation for Injuries Case*⁴ в резултат на извършеното убийство на 17 септември 1948 г. в Йерусалим на посредника на ООН в Близкоизточния конфликт Граф Фолк Бернадоте (*Count Folk Bernadotte*) и на френския полковник Андре Серо (*Andre P. Serot*). Именно това дело поставя въпроса притежава ли Организацията на обединените нации правосубектност, въз основа на която да предяви иск срещу израелската държава за нанесените вреди на ООН и обезщетяване на роднините на жертвите. Ето защо в горепосоченото съвещателно мнение на Международния съд се постановява следното: „Не е необходимо предметът и обхватът на международното право да са идентични със сега съществуващия ред или установените права и техния характер зависят от нуждите на обществото. В исторически план развитието на международния живот и прогресивното увеличаване на общите действия на държавите, увеличава примерите за действие върху международното равнище от образувания, които не са държави (.....), за да се постигне в крайна сметка онова, чрез което функционирането на международната правосубектност става

Цитирано по Brownlie, I., Goodwin, G., ‘The Inter-Parliamentary Union, (IPU), Joint Opinion, Geneva, Switzerland, 1999, p.6

⁴ *Reparation for Injuries Suffered in the Service of United Nations. Advisory Opinion, ICJ, Rep. (1949), p. 174 at 179*

належаща”¹. Въз основа на представения текст от съвещателното мнение на Международния съд фактически се признава юридическата правосубектност на ООН, която следва да се разбира като потвърждение на това качество и на други международни правителствени организации. Независимо от притежаването на редица допълнителни белези, отличаващи Европейския съюз от класическите международни, е правилна следната констатация: „Съвременната международна общност се състои не само от суверенни държави, но и от множество други субекти на международното право като междуправителствени организации, които са субект с договорно установена и определена по своя обсег правоспособност”². Очевидно е, че след задълбочаване на междудържавното сътрудничество чувствително нараства ролята и броя на международните организации, които за да постигнат целите, поради които са създадени, се нуждаят от ясно определена правосубектност. В тази връзка въпросът за правосубектността е проучван и от Комисията по международно право, като по отношение на развитието на международното право е заявено следното: „Международното право вече приема, че наред с държавите, които са първичните субекти на международното право, съществуват и други категории субекти. Тези нови субекти на международното право са: (а) организации (органи, движения), които представляват държава, намираща се в процес на формиране и които са в състояние да постигнат признаване на

определени права от други страни (на бунтовници или въстанически паравоенни формирования, националноосвободителни движения); (б) международни организации, които, като субекти на международното право, имат специфични и ограничени права; (в) индивидите, на които механизъмът на международните организации предоставя възможност за пряко участие в международните отношения, превръщайки ги по този начин в субекти на международното право”³. Така на практика по категоричен начин се потвърждава, че международните правителствени организации заедно с държавите са основните субекти на системата за международни отношения.

1.1 Характеристика на правосубектността на Европейските общности

Съгласно Учредителните договори на трите европейски общности определянето на правосубектността е дефинирана по различен начин. Така например в чл. 6, пар. 2 от Договора за Европейска общност за въглица и стомана правосубектността на ЕОВС е регламентирана по следния начин: „В международните отношения Общността притежава необходимата правосубектност, от която се нуждае, за да осъществи своите функции и да постигне своите цели”⁴. В Римските договори от 1957 г., създаващи Европейската икономическа общност и ЕВРАТОМ, правосубектността се урежда съответно от разпоредбите на чл. 281 и чл. 282 от ДЕО и чл. 184 и чл. 185 от ДЕВРАТОМ. Текстът на чл. 282 от ДЕО нагледно представя същността на

¹ Nanette, A.E.M., Neuwahl, „Legal personality of the European Union- International and Institutional aspects, European Union and the International Legal Order: Discord or Harmony?”, T.M.C. Asser press, Hague, 2001, p.6

² Янков, А., „Едностранните правни актове в съвременното международно право”, Актуални проблеми на международното право, Сборник от научни трудове посветен на проф. Владимир Кутиков, Университетско издателство „Св. Климент Охридски”, С., 2000 г., с. 138

³ Second report on relations between States and International organizations by Mr. Leonardo Diaz Gonzales, Special Rapporteur, Extract from the Yearbook of the International Law Commission, 1985, vol. II (1), p.107

⁴ Договор за създаване на Европейска общност за въглица и стомана от 1951 г. наличен в интернет на адрес: <http://eur-lex.europa.eu/bg/treaties/index.htm>

правосубектността, която е формулирана по следния начин: „Във всяка от държавите членки Общността притежава най-широката правосубектност, предоставена на юридическите лица по вътрешното право; по-специално тя може да придобива и да се разпорежда с движимо и недвижимо имущество и да участва в съдебни производства. За тази цел Общността се представлява от Комисията”¹.

Съгласно съдържанието на чл. 282 от ДЕО става ясно, че Европейските общности се представляват от Европейската комисия при осъществяването на взаимоотношения с други субекти на международното право. Доказателство за това твърдение е и правомощието, което притежава Комисията за сключване на международни договори, след упълномощаване от Съвета на Европейския съюз съответствие на чл. 24 и чл. 38 от ДЕС, при условие, че даването на мандат за водене на преговори е извършено след гласуване с единодушие или квалифицирано мнозинство в Съвета.

В този смисъл по-широката правосубектност на Европейския съюз не произтича автоматично от Учредителните договори. Това става посредством Решение 26/62 *Van Gend and Loos*, в което се посочва, че „Общността представлява нов правен ред в международното право, в полза на който държавите са ограничили суверенните си права, макар и в ограничени сфери, а негови субекти са не само държавите членки, но и техните граждани”². Всъщност това историческо решение освен, че поставя началото на въпроса за правосубектността изрично

урежда и въпроса, че гражданите след като са субекти на правото на ЕС имат възможност за достъп до Съда на Европейския съюз, което е отново изключение, тъй като повечето международни съдилища не допускат възможност за разглеждане на определени случаи и достъп до правораздаване от страна на физически лица. Това дава известни основания на някои изследователи да направят извода, че „в Европейските общности гражданите и юридическите лица могат да се обърнат към Съда на Европейските общности, но това не е добър пример, защото упражняването правомощия от Общностите върху правителствата на държавите членки са толкова разширени, че общностното право е съставено почти от взаимодействието между международното право и федералното право”³. Друг пример от практиката на Съда на Европейските общности, който имат отражение върху състоянието на юридическата правоспособност на ЕО, а сега и на ЕС, и върху правния статут на физическите лица на държавите членки е делото *Les Verts* от 1986 г., в което се разкрива смисълът на ДЕО, по-конкретно: „Съдът на ЕО поддържа че, ДЕО не е просто договор между държавите членки, а също така той е договор между гражданите на Европа. Има се предвид, че ДЕО създава „нов правен ред” в съответствие със съществуващия международноправен ред, но и отличаващ се от него. С други думи, ДЕО създава самоуправляващ се правен ред с междудържавни измерения, който се формира въз основата на конституционното право”⁴. И в двете

¹ Семов, А., „Учредителните договори на ЕО и ЕС, ревизиите от Амстердам и Ница, най-важни протоколи и декларации, учебно помагало”, Университетско издателство, „Св. Климент Охридски”, С., 2004 г., с. 195

² Семов, А., „55 най-важни решения на Съда на Европейските общности с коментари”, Институт по Европейско право, С., 2007 г., с. 13

³ Akehurst, Michael, „A modern introduction to International Law, Second Edition”, Minerva series, 1971, George Allen and Unwin, Ltd, L., p. 95

⁴ Цитирано по Maduro, Poiares, „Opinion of Advocate-General, Case C-402/05 P, Yassin Abdullah Kadi v Council of European Union and Commission of the European Communities”, Case 294 /83 *Les Verts* [1986] ECR 1339, para. 23, European Constitutional Law Review, 2008, Vol. 4 Issues 1, p. 9

решения централно място се отделя на физическите лица, което още веднъж показва силната връзка между индивида като субект на правото и неговите взаимоотношения с международна организация от типа на Европейския съюз.

1.2 Неписаната правосубектност на Европейския съюз през периода 1992-2007 г.

Въпросът с правосубектността на Европейския съюз след Договора за Европейския съюз от 1992 г. не е уреден изрично, което създава условия за развитие на различни, дори противоречиви научни схващания. Съгласно ДЕС, Европейският съюз е международна организация с тристълбова структура, като първият стълб, включваше трите европейски общности, вторият представляваше Общата външна политика и политика на сигурност, а третия стълб се отнасяше до въпросите на правосъдието и вътрешните работи. Логически погледнато, това е първият пункт, върху който следва да се опира по-развитата и обхватна правосубектност на ЕС. Въпреки това, обаче в последващите ревизии на ДЕС, с Договора от Амстердам от 1997 г. и Договора от Ница от 2001 г. въпросът с правосубектността не намери своето нормативно решение.

Ето защо, не без основание се говори, че правосубектността на Европейските общности е по-ясна в сравнение с тази на Европейския съюз. Същевременно въз основата на чл. 24 и 38 от ДЕС, при подготовката на международните договори, те се сключват от името на Европейския съюз. В този смисъл впечатление прави следното заключение, че „Европейският съюз разполага с по-широка, т.е по-голяма по обем правосубектност от тази, на която и да е от трите Европейски общности. На него държавите членки са прехвърлили повече суверенни права, вече не само в сферата на икономическата интеграция, но и в политическата област - външната

политика, сигурността, правосъдието и вътрешните работи”¹.

По време на подготовката на ревизията на първичното законодателство с Договора от Амстердам се правят опити за намиране на решение на въпроса с правосубектността. Така например, през 1996 г. Европейския парламент се обръща към държавите членки във хода на обсъжданията на Междуправителствената конференция да се изясни и въпроса с правосубектността. След проведени консултации се достига до следната ситуация, в която държавите членки се разделят на две групи. Първата група заявява, че подкрепя усилията за регламентиране на въпроса с правосубектността, което на практика ще позволи на ЕС да сключва международни договори и в двете междуправителствени сфери – в областта на Общата външна политика и политика на сигурност и в областта на Правосъдието и вътрешните работи. Втората група страни обаче призовават за въздържане от изрично формулиране на правосубектността, тъй като това може да доведе до противоречия между правомощията на Европейския съюз и държавите членки в някои области. Аргументите на втората група надделяват, поради което се пропуска още една възможност за уреждане на въпроса с правосубектността².

Ревизията от Договора от Амстердам от 1997 г. трансформира начина на функциониране на правосъдието и вътрешните работи, като до голяма степен междуправителственото сътрудничество бе заменено с наднационално. На Междуправителствената конференция в Амстердам през 1997 г. държавите

¹ Савов, Е., „Европейският съюз и неговата правна система“, Университетска фондация- Пловдив, Пловдив, 2005 г. с. 134-135

² Виж Progress Report on IGC, Presidency Conclusions, European Council in Florence, 21- 22 June 1996, Doc. SN 300/96, Annexes. P. 36 at 2(a).

членки поставиха на обсъждане въпроса за очертаването на по-ясна правосубектност на Европейския съюз, наподобяваща тази на други международни организации, като ООН. В подкрепа на това авторитетни изследователи посочват характеристиките на ЕС, изразени по следния начин: „Европейският съюз е междуправителствен и наднационален съюз от 27 европейски страни, известни като държави членки. Европейският съюз е създаден под това име с Договора от Маастрихт. Дейностите на ЕС, включват всички сфери на обществените политики, от здравеопазването и икономическата политика до външната политика и отбраната. Разширяването на правомощията, се отличава в значителна степен за различните сфери. В зависимост от сферата на въпросите, които са предмет на дадена политика, ЕС може да наподобява на:

1. федерация (в областта на паричните отношения, селското стопанство, търговията и екологичната политика);

2. конфедерация (например, социално-икономическата политика, защитата на потребителите, вътрешните работи);

3. международна организация (например, общата външна политика и политика на сигурност)¹.

От така представения опит за дефиниране на правосубектността на ЕС се налагат следните изводи. Предвид различните политики, които включват в сферата на компетентност на ЕС не е възможно категорично установяване на правосубектността на ЕС само като международна организация или федерация. Подобни твърдения за ясно определяне на правосубектността, без да допускат смесването на наднационалния и междуправителствен подход с учението на формиране на

конструкция с конституционни основи, но от федерален тип не биха отразили обективно сега съществуващите механизми осъществяване на дейностите на ЕС на три различни равнища като федерация, като конфедерация и като международна организация. Тъкмо съществуването на толкова широк диапазон от сфери, регулиращи се по-различен начин в рамките на ЕС, потвърждава, че по определена проблематика, той има признаците на федерация, конфедерация или международна организация. Дали това обаче е правилният подход и не се ли поставя препятствие пред проблематиката, включена в междуправителственото сътрудничество, като пък от друга страна прекалено бързо се развиват политическите отношения на наднационално равнище като селскостопанство, икономически и валутен съюз и обща търговска политика. В крайна сметка с оглед на разделението на различните области на компетентност Договора от Амстердам не регламентира правосубектността, но трансформирайки част от материалите от третия междуправителствен стълб в първия общостен на практика потвърждава постепенното развитие на наднационалната същност на Европейския съюз.

1.3 Правосубектността на Европейския съюз след Договора от Лисабон от 2007 г.

Преодоляването на празнотата в правната уредба по отношение на правосубектността на Европейския съюз е едно от достойнствата на Договора от Лисабон. Именно това обуславя необходимостта от преглед и анализ на новите тенденции и измерения на правосубектността на Европейския съюз, особено в контекста на Договора от Лисабон от 2007 г., тъй като той продължава възприетата тенденцията относно трансформиране на структурата

¹ Arcas, L., R., "EU Legal Personality in Foreign Policy?", Boston University International Law Journal, [Vol. 24 : 165], p. 169

на ЕС, така както бе уредена в Договора за създаване на Конституция за Европа от 2004 г. Следователно е налице общо съгласие от страна на държавите членки на Европейския съюз за отпадане на неговата тристълбова структура и придобиването на по-ясни очертания на правосубектността на Европейския съюз. Аргумент в полза това становище е и включването на все повече сфери от обществените отношения на наднационално равнище, по които има договореност от държавите членки, променяща правно-политическите характеристики на ЕС като международна организация и превръщаща го в самостоятелен вид образувание със своите особености. В този смисъл е и констатацията, че „Договорът от Лисабон слага край на съществуващото разграничаване между Европейския съюз и Европейските общности по отношение на правосубектността. След неговото влизане в сила вече остава само един юридически субект, а именно Европейският съюз, който притежава и единна юридическа правосубектност”¹.

В чл. 47 се посочва макар и пестеливо, че “Съюзът има юридическа правосубектност”². Веднага обаче се поставя въпроса какви са измеренията на тази правосубектност, особено след премахването на стълбовата структура на ЕС, която определяше кои сфери са наднационални и кои са междуправителствени. Отговор на така поставения въпрос каква всъщност е правосубектността на ЕС се съдържа в Декларация №24 относно юридическата правосубектност на Европейския съюз, където се прави следното уточнение: „Конференцията потвърждава фактът, че Европейският съюз има юридическа

правосубектност, по никакъв начин не го оправомощава да законодателства или да действа извън областите на компетентност, които държавите членки са му предоставили в Договорите”³.

Съдържанието на тази декларация показва изключително предпазлив подход от страна на държавите членки. Същевременно изрично се посочва, че юридическата правосубектност не е основание за получаване на допълнителни правомощия както в законодателната област, така и по отношение на компетенциите. Фактическото състояние на границите на правосубектността отново е обвързано с правомощията, които държавите изрично са предоставили. Ето защо наличието на правосубектност като правно положение в Договора от Лисабон не е основание за черпене на по-широки правомощия на ЕС, разширяването на които е обвързано с изричното съгласие на държавите членки. Следователно така представеният текст на чл. 47 и заявената Декларация позволяват да бъде направен изводът, че ЕС на настоящия етап е предпазлив по отношение на измеренията на своята правосубектност. В този смисъл, развитието на правната система на Европейския съюз не произтича автоматично от Учредителните договори и техните ревизии. Нещо повече, Договорът от Лисабон също не урежда въпроса за върховенството на правото на Европейския съюз в конкретна разпоредба, а с Декларация №17, в която се заявява: „Конференцията припомня, че съгласно установената практика на Съда на Европейския съюз, Договорите и правото, прието от Съюза въз основа на Договорите, се ползват с предимство пред правото на държавите членки при условията, определени от същата съдебна практика. Освен това

¹ Савов, Е., Марин, Н., „Право на Европейския съюз с отчитане на Договора от Лисабон”, Издателство „Ираник”, Благоевград, 2009 г., с. 134

² Договор от Лисабон за изменение на Договора за Европейски съюз и на Договора за създаване на Европейска общност, Официален вестник на Европейския съюз, С 306/ 38, 17.12.2007 г.

³ Декларация относно юридическата правосубектност на Европейския съюз, Официален вестник на Европейския съюз, С 115/346, 9.5. 2008 г.

Конференцията реши да приложи към настоящия заключителен акт становището на Правната служба на Съвета относно предимството на правото, съдържащо се в документ 11197/07 (JUR 260) „Становище на правната служба на Съвета от 22 юни 2007 г. „От практиката на Съда на Европейските общности следва, че предимството на правото на ЕО е основен принцип на общностното право. Според Съда, този принцип е присъщ на специфичното естество на Европейската общност. По времето на първото решение от тази установена съдебна практика (Решение от 15 юли 1964 г. по дело 6/64, *Costa срещу ENEL* в договора не се споменава за предимството на правото. Това положение остава непроменено. Фактът, че принципът на предимството на правото няма да бъде включен в бъдещия договор, по никакъв начин не променя съществуването на този принцип, нито на установената практика на Съда на Европейските общности”¹. От друга страна обаче, премахването на стълбовата архитектура, и инкорпорирането на Европейската общност в Европейския съюз са основания за размисъл в друга посока - по отношение на развитието на правната система на Европейския съюз, особено в контекста на прилагането на общностния подход спрямо динамично развиващото се пространство на свобода, сигурност и правосъдие. Обективно погледнато, стимулиращ фактор за развитието на тази изключително важна проблематика е практиката на Съда на Европейския съюз, който с оглед потребностите на неговите граждани формира едно постоянно развиваща се практика дори преди влизането в сила на Договора от Лисабон. В тази връзка на преден план изпъква сполучливият извод на съдията Ленартс Кун, който потвърждава

¹ Декларация относно предимството на правото, Официален вестник на Европейския съюз, С 115/344, 9.5. 2008 г.

водещата роля на Съда при развитието на правната система на Европейския съюз, отбелязвайки „Сътрудничеството от страна на Съда на ЕС по отношение на пространството на свобода, сигурност и правосъдие се развива през годините преди влизането в сила на Договора от Лисабон като безпрецедентно равнище на координация между доста различните сфери на правото на Европейския съюз, както от гледна точка на материалното, така и с оглед на процесуалното право”².

По въпроса за присъствието на по-широкото тълкуване в практиката на Съда на Европейските общности е показателен и следният извод: „Първоначално СЕО в своята практика дава разширително тълкуване по отношение на общностните правомощия, включително и външните. След приемането на ДЕС Съдът се стреми да заема неутрална позиция, става изключително внимателен по отношение на разпределението на правомощията между националното и европейско равнище”³.

1.4 Заключение

Очевидно е, че отговорът на въпроса за правосубектността не може да бъде еднозначен, но не може да се отрече стремежа към поставяне на по-ясна правосубектност на ЕС, който може да бъде проследен и в историческата Берлинска декларация по случай 50-та годишнина от подписването на Римските договори, поставящи началото на ЕИО и ЕВРАТОМ. Именно в Берлинската декларация е заявено, че „с **обединението на Европа една мечта**

² Lenearts, K., „The Contribution of the European Court of Justice to the Area of Freedom, Security and Justice”, *International and Comparative Law Quarterly*, vol. 59, April 2010, p. 301

³ Белова, Г. „Връзки и взаимодействие между правото на Европейския съюз и Международното право”, Актуални проблеми, аспекти и перспективи на международните отношения, Том 2, Сборник в чест на 70-годишнината на проф. д-р Милан Миланов, Университетско издателство на Югозападен университет „Неофит Рилски” гр. Благоевград, 2010 г., с.60

на предишните поколения се превърна в действителност. Нашата история ни напомня, че трябва да запазим това за благо на идните поколения. По тази причина трябва непрестанно да обновяваме политическия облик на Европа в крак с времето”¹.

Все пак е поставено началото на една основа, която при по-нататъшното развитие на интеграционните процеси ще получава ново съдържание, включващо постоянно нарастване на сферите на приложение на наднационалния подход. В крайна сметка, определящо значение за същността на юридическата правосубектност и развитието на правната система на ЕС в бъдеще ще има развитието на интеграционните процеси и доминирането върху тях на моделите на европейската интеграция като концентрични кръгове, Европа по

меню, Европа на различните скорости или Европа: център-периферия. В този смисъл по отношение на сегашното състояние на правосубектността на ЕС е правилен следния извод „Днес Европейския съюз от формална гледна точка е признат като международна организация с юридическа правосубектност. Ето защо ще бъде много интересно да се наблюдава ефекта на новия Договор от Лисабон върху правосубектността на ЕС и нейното взаимодействие със суверенитета на държавите членки”². Формирането на нова правосубектност на ЕС ще надхвърли сега съществуващите институционални измерения, защото наднационалният подход завзема постепенно нови сфери, което е основание, макар и не без възражение, да се говори за начален момент на федерация на ЕС.

¹ Декларация по повод петдесетата годишнина от подписването на Римските договори, Germany – 2007 Presidency of the European Union, p. 2

² David, R., “The European Union and its Legal Personality”, материал наличен на адрес: papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1566492, p.26